

OLGA ОЛЬГА PICASSO

Dossier de premsa

CaixaForum Madrid

Del 19 de juny al 22 de setembre de 2019

Arriba a CaixaForum Madrid la primera exposició que explora en profunditat el «període Olga» en l'obra picassiana amb 335 obres, entre les quals més de 40 pintures

OLGA ОЛЬГА PICASSO

Pablo Picasso i la ballarina Olga Khokhlova es van conèixer el 1917, quan el pintor era a Itàlia per presentar, amb la Companyia dels Ballets Russos de Sergei Diaghilev, el ballet *Parade*. Un any després, Khokhlova es va convertir en la primera esposa de l'artista, i durant el temps que va durar la seva relació, fins que es van separar, el 1935, va ser la model perfecta de l'anomenat *període neoclàssic* de Picasso. CaixaForum Madrid presenta *Olga Picasso*, mostra que analitza l'aventura plàstica, vital i sentimental d'aquesta etapa de la trajectòria picassiana i que reuneix 335 obres, entre pintures, dibuixos, obra gràfica, escultures, fotografies, pel·lícules, documentació i objectes. L'exposició es proposa redescobrir el «període Olga», amb obres mestres com *Retrat d'Olga en una butaca*, *Olga pensativa*, *La crucifixió* i els retrats de Paulo —fill de la parella— com a Arlequí i Pierrot. A més del recorregut purament artístic, l'exposició narra també el periple vital de la parella, amb aspectes desconeguts fins ara com la dramàtica història familiar d'Olga. La mostra sorgeix d'una investigació a partir de les cartes i fotografies trobades al bagul de viatge i l'arxiu d'Olga. Ha estat organitzada pel Musée National Picasso-Paris amb la Fundació Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte, i amb la col·laboració de "la Caixa", el Museu Puixkin de Moscou i el Museo Picasso Málaga.

Olga Picasso. Dates: Del 19 de juny al 22 de setembre de 2019. **Lloc:** CaixaForum Madrid (Paseo del Prado, 36). **Organització:** Exposició organitzada pel Musée National Picasso-Paris i la Fundació Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte (Madrid), en col·laboració amb "la Caixa", el Museu Estatal d'Arts Plàstiques A. S. Puixkin de Moscou i el Museo Picasso Málaga. **Comissariat:** Emilia Philippot, conservadora de Pintures i Dibuixos del Musée National Picasso-Paris; Joachim Pissarro, professor d'Història de l'Art i director del Hunter College Art Galleries de la City University of New York, i Bernard Ruiz-Picasso, copresident de la Fundació Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte.

@FundlaCaixa @CaixaForum #OlgaPicassoCaixaForum

Madrid, 18 de juny de 2019. La directora general adjunta de la Fundació Bancària "la Caixa", Elisa Durán; el copresident de la Fundació Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte, Bernard Ruiz-Picasso; el professor d'Història de l'Art i director del Hunter College Art Galleries de la City University of New York, Joachim Pissarro; la conservadora de Pintures i Dibuixos del Musée National Picasso-Paris, Emilia Philippot, i la directora de CaixaForum Madrid, Isabel Fuentes, han presentat aquest matí l'exposició *Olga Picasso*.

Dins de la seva programació, "la Caixa" presta una atenció especial a l'art de finals del segle XIX i principis del XX, amb l'objectiu de promoure la divulgació a l'entorn d'una època de gran efervescència artística, clau per entendre tot el que vindria en dècades posteriors. En aquest sentit, el nom de Pablo Picasso sintetitza moltes de les aventures plàstiques que aleshores es van iniciar.

L'exposició *Olga Picasso* que es presenta a CaixaForum Madrid explora en profunditat i per primer cop els anys que Picasso i Olga Khokhlova van compartir com a parella, des que es van conèixer el 1917 fins que es van separar a mitjan anys trenta. A partir d'una important selecció de documents personals, alguns d'inèdits, la mostra es proposa redescobrir el «període Olga» i les obres que l'integren, tenint en compte també el context personal i vital en el qual es van crear, i demostrar la distància que de vegades separa la model de la seva imatge plasmada en l'obra del pintor.

A l'esquerra, fotografia atribuïda a Émile Delétang, *Olga Khokhlova amb un ventall asseguda en una butaca*, Montrouge, primavera del 1918. © Photo Béatrice Hatala. A la dreta, Pablo Picasso, *Retrato d'Olga en una butaca*, 1918. Musée national Picasso-Paris. © Sucesión Pablo Picasso, VEGAP, Madrid, 2019 © RMN-Grand Palais / Mathieu Rabeau

L'origen del projecte és un bagul de viatge de l'Olga, present en l'exposició. Va ser redescobert per Bernard Ruiz-Picasso, net de Pablo i Olga i un dels comissaris de l'exposició. El bagul, marcat amb les inicials O. P., es conservava en una habitació buida de la mansió de Boisgeloup, que l'únic fill de la parella, Paulo, va heretar en morir Olga. S'hi guardaven les cartes i les fotografies de la ballarina, que han permès reconstruir una història personal i artística que transcorre paral·lela a una altra història política i social. «En alguns dels calaixos hi havia, entre altres coses, fotografies conservades dins dels seus sobres Kodak, fotografies que explicaven la història de la vida de la meua àvia: Olga amb Picasso, Olga amb el meu pare, la infància del meu pare, els viatges a Barcelona i a Montecarlo, l'estudi d'escultura de Boisgeloup, etc. En altres calaixos hi havia cartes en francès i en rus, lligades amb cintes fines de seda rosa i blava. També hi havia sabatilles de ballet, tutús, un crucifix, una Bíblia ortodoxa en rus, efemèrides i programes de ballet», recorda el net de la parella.

Tot aquest material va ser el germen de la investigació que va fructificar en la primera parada de l'exposició a París, el 2017, quan es complia el centenari de la data en què es va conèixer la parella, i que després va passar per Moscou i Màlaga. *Olga Picasso* ha estat possible gràcies a la col·laboració de quatre institucions artístiques internacionals. L'exposició que ara aterra a CaixaForum Madrid ha estat organitzada pel Musée National Picasso-Paris i la Fundació Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte, amb la col·laboració de "la Caixa", el Museu Estatal d'Arts Plàstiques A. S. Puixkin de Moscou i el Museo Picasso Málaga.

Aquesta és la primera exposició centrada en el «període Olga» de Picasso. La documentació i els objectes personals d'Olga Khokhlova han permès traçar un recorregut en el qual s'entrecreuen l'evolució artística de Picasso durant els anys compartits amb Olga, en què ella és el seu model central, i la del periple vital de la parella, en el qual són protagonistes l'amor i el desamor, com també la maternitat i el sofriment d'Olga per la delicada situació que vivia la seva família a Rússia.

Els comissaris de l'exposició són Emilia Philippot, conservadora de Pintures i Dibuixos del Musée National Picasso-Paris; Joachim Pissarro, professor d'Història de l'Art i director del Hunter College Art Galleries de la City University of New York, i Bernard Ruiz-Picasso, copresident de la Fundació Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte.

L'exposició inclou 335 obres, procedents del Musée National Picasso-Paris i de la Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte. Entre aquestes obres, hi ha 41 pintures, 74 dibuixos, una escultura, 12 quaderns, 12 peces d'obra gràfica, 167 fotografies, 13 cartes i postals, 3 mobles i 12 pel·lícules inèdites.

De la melancolia a la gelosia

«Jo soc Olga Khokhlova, la neboda del tsar.» Aquestes van ser les paraules que va pronunciar la ballarina ucraïnesa quan, el 1917, als camerinos d'un teatre, Jean Cocteau li va presentar Pablo Picasso durant una de les representacions dels Ballets Russos de Diaghilev a Roma. Filla d'un coronel de l'armada imperial russa, Olga Khokhlova (Nezhin, Ucraïna, 1891 - Canes, França, 1955) es va incorporar el 1911 als Ballets Russos, una prestigiosa i innovadora companyia de dansa dirigida per Sergei Diaghilev. Picasso va començar a col·laborar amb la companyia fent els decorats i el vestuari del ballet *Parade*, amb música d'Erik Satie.

Sembla que Picasso es va enamorar immediatament de la ballarina ucraïnesa. Ell tenia 36 anys i ella en tenia 27. Olga es va convertir en la figura femenina més representada pel pintor des de finals dels anys 1910, i va ocupar un lloc preeminent sobretot a principis de la dècada dels anys vint. La parella es va casar el 12 de juliol de 1918 a París, amb Jean Cocteau, Max Jacob i Guillaume Apollinaire com a testimonis.

En els primers temps de la seva relació, la musa i model Olga apareix a les pintures de Picasso habitualment amb aspecte melancòlic i fred, en una sèrie d'obres, de línia fina i elegant, que formen part del retorn del pintor al classicisme i la figuració, marcat per la influència d'Ingres. Picasso representa Olga llegint, escrivint, en actitud melancòlica, immersa en si mateixa, mentre que en les fotografies apareix més alegre. Al mateix temps, les cartes del moment revelen el drama personal d'Olga per la separació de la seva

Pablo Picasso, *Olga pensativa*, 1923. Musée national Picasso-Paris. © RMN-Grand Palais / Mathieu Rabeau. © Sucesión Pablo Picasso, VEGAP, Madrid, 2019.

família, que travessava dificultats des de l'esclat de la Revolució Russa.

Corresponent a aquest primer moment, l'exposició permet que el públic pugui observar el procés de treball de Picasso en pintures com *Retrat d'Olga en una butaca* (1918), obra amb el fons inacabat, que es pot comparar amb una fotografia atribuïda a Émile Delétang amb la mateixa posa i la mateixa roba espectacular.

Després del naixement del seu primer fill, Paulo, el 4 de febrer de 1921, Olga i el nen seran la inspiració de nombroses escenes de maternitat en obres com *Maternitat* (1921) o *Família a la vora del mar* (1922), plasmades amb tendresa i serenitat, que posen de manifest el nou interès de Picasso per l'antiguitat i el Renaixement. El petit Paulo és l'orgull de Picasso, i amb els seus dolços retrats del nen disfressat d'Arlequí o de Pierrot, l'artista reprèn els personatges de la *Commedia dell'Arte* amb els quals ell mateix es va identificar en la seva joventut, durant el període rosa. En un altre retrat decideix representar el seu fill dibuixant, potser intentant recuperar les sensacions que ell també va sentir de nen com a fill de pintor.

Pablo Picasso, *Gran nu en una butaca vermella*, 5 de maig de 1929. Musée national Picasso-Paris © RMN-Grand Palais / Mathieu Rabeau. © Sucesión Pablo Picasso, VEGAP, Madrid, 2019.

La figura d'Olga es transforma, però, després de la trobada amb Marie-Thérèse Walter el 1927, una jove de 17 anys que esdevindrà l'amant de Picasso. El pintor comença a representar Olga de manera deformada i fins i tot violenta, no solament per la crisi matrimonial i la gelosia de l'esposa, que coneixia la infidelitat del pintor, sinó també per la influència del moviment surrealista. En una obra mestra com *Gran nu en una butaca vermella* (1929), el cos femení és tan sols dolor i, dos anys més tard, l'oli *El bes, més que un bes*, més que un bes, sembla una relació caníbal.

A principis dels anys trenta, Picasso s'identifica en la seva obra com un minotaure per simbolitzar la complexitat de les seves relacions amb les dones. Com explica la comissària Emilia Philippot, «el minotaure picassià és salvatge i cruel, i assumeix el seu destí tràgic, però també es representa cec, víctima del embruix de Marie-Thérèse Walter». La seva turbulenta experiència conjugal s'expressa també mitjançant crucifixions i *corridos* de toros. Una de les obres més emblemàtiques d'aquest període, però molt desconeguda, és *La crucifixió* (1932).

Els cònjuges es van separar el 1935, fet que es va precipitar a causa del naixement de Maya, la filla de Picasso amb Marie-Thérèse. Les dues últimes representacions d'Olga són del 1936, i Picasso hi pinta la seva encara esposa com una dona que mira la seva imatge en un mirall negre. Legalment, la parella va seguir casada fins a la mort d'Olga el 1955. Ella, sumida en la soledat i el dolor, no va deixar d'escriure-li gairebé cada dia.

Amb motiu d'aquesta exposició, s'ha editat una publicació en espanyol. Els textos dels comissaris Bernard Ruiz-Picasso, Joachim Pissarro i Emilia Philippot s'acompanyen d'altres d'Émilie Bouvard, Thomas Chaineux, Caroline Eliacheff, José Lebrero i Charles Stuckey. Les 312 pàgines estan profusament il·lustrades amb moltes de les obres, fotografies i documents presents en la mostra.

A partir de l'exposició, i com és habitual, també es desplega un programa d'activitats per a tots els públics. A més de la conferència a càrrec dels comissaris, que es va celebrar ahir de manera excepcional, també s'han programat visites comentades per al públic general i per a grups, com també cafès tertúlia i visites organitzades específicament per a públic escolar i famílies.

Dins de l'exposició, s'ha situat l'espai familiar i educatiu «Un ballet d'avantguarda», en el qual les famílies poden fusionar el món de la ballarina Olga Picasso amb la pintura avantgardista de Picasso.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

Melancolia

Quan Olga va conèixer Pablo Picasso el 1917, el país que havia abandonat alguns anys abans per unir-se a la companyia de Sergei Diaghilev vivia uns esdeveniments històrics cabdals: la Revolució de Febrer, que va provocar l'abdicació del tsar Nicolau II, seguida de la d'Octubre, que va derrocar el Govern provisional tot just instaurat i va donar pas a diversos anys de guerra civil. La jove ballarina va perdre el contacte amb la seva família entre l'octubre del 1917 i el 1920, i quan per fi es va reprendre la correspondència, les notícies de la seva mare Lidia i de la seva germana Nina van ser alarmants. Malgrat que el seu pare i els seus germans es van unir a les forces contrarevolucionàries, el primer en el rang de coronel i els segons com a oficials, l'establiment de la nova societat soviètica va enfonsar de sobte la seva família en la precarietat. En aquell moment, Olga era omnipresent en les obres de Picasso. Els nombrosos retrats de tall clàssic que l'artista va pintar de la seva esposa la mostren de manera casi canònica, estàtica i pensativa. La seva mirada fixa, i sovint absent, potser és la manifestació de la inquietud que li suscitaven els seus. Picasso va entendre perfectament tota l'ambigüitat d'aquesta dona, la bellesa de la qual, exaltada per l'expressivitat d'una línia a l'estil d'Ingres o per la rodonesa d'un volum que evoca els antics, està impregnada d'una dolça i profunda melancolia, reflex de la seva situació tràgica i de la seva impotència davant dels drames que vivia la seva família.

Història d'una vida

Poc després de la mort d'Olga, el 1955, el seu fill Paulo va recuperar el seu bagul vestidor personal, gravat amb les seves inicials. Es tracta d'un dels principals, i màgics, objectes a través dels quals es desvela la història d'una vida que durant molt de temps gairebé ni es coneixia. A partir del seu contingut —cartes en francès i en rus, fotografies antigues i, fins i tot, objectes diversos com ara sabatilles de ballet, tutús, crucifixos o almanacs—, es dibuixa el destí extraordinari d'una dona que va deixar la seva família el 1915 sense saber que no la tornaria a veure. Completada amb un conjunt d'arxius i obres de Pablo Picasso, aquesta sala evoca en especial la carrera d'Olga com a ballarina i el seu ingrés a la companyia dels Ballets Russos el 1911, la seva trobada amb Picasso a Roma el febrer de 1917 amb motiu de la preparació del ballet *Parade*, i el seu casament el juliol del 1918 a l'església ortodoxa russa de Sant Alexandre Nevski de la Rue Daru de París, que es va convertir, a partir del 1917, en un dels principals llocs de reunió de la comunitat russa blanca emigrada.

Canvi d'escenari

Mentre Rússia travessava una greu crisi econòmica i alimentària que va afectar greument la família d'Olga, els joves esposos experimentaven una ascensió social fulgurant que responia al creixent reconeixement de l'obra de Pablo Picasso. El cercle d'amics de la parella, com també els seus diferents llocs de residència i vacances, com el pis de la Rue La Boétie a París a partir del 1918, la vila de Juan-les-Pins o, més endavant, el castell de Boisgeloup, que van adquirir el 1930, donen testimoni d'aquest nou ambient social. La bohèmia de Montmartre, encarnada principalment per Max Jacob i Guillaume Apollinaire, va deixar pas a la *intelligentsia* de la postguerra, elit intel·lectual d'una modernitat inèdita. Noves figures van començar a gravitar a l'entorn del cercle immediat dels Picasso: Eugenia Errázuriz, rica xilena

que va preparar les primeres trobades entre Picasso i Sergei Diaghilev, Igor Stravinsky, Jean Cocteau i, fins i tot, el comte Étienne de Beaumont, especialment conegut perquè organitzava regularment les grans recepcions que tant agradaven a Olga.

Maternitat

Amb el naixement del primer i únic fill de la parella, Paulo, el 4 de febrer de 1921, Olga va inspirar moltes escenes de maternitat, composicions plenes d'una tendresa desconeguda en l'obra de Pablo Picasso. Les escenes familiars mostren una serenitat que arriba a la seva plenitud en unes figures atemporals, d'acord amb el nou interès que havien suscitat l'antiguitat i el Renaixement en Picasso, quan els va redescobrir amb Olga a Itàlia el 1917, i que es va avivar després d'una estada estival a Fontainebleau el 1921. Aquesta maternitat va unir els dos esposos, però no va fer desaparèixer la melancolia latent d'Olga, que es debatia contínuament entre la seva vida quotidiana i les penes evidents que provocava la lectura de les notícies que li arribaven de la seva família, la vida de la qual anava de mal en pitjor.

Paulo

L'arribada del Paulo a la vida de la parella es va traduir en un nou tren de vida, que incloïa mainadera, cuiner i xofer. Paulo era l'objecte de totes les atencions d'Olga. La seva gran complicitat es deixa entreveure en nombroses fotografies i pel·lícules. Paulo també va ser l'orgull del seu pare. Picasso li va dedicar diversos retrats en què reivindicava aquesta filiació, en particular quan el vesteix d'Arlequí, el personatge de la Commedia dell'Arte amb el qual ell mateix s'havia identificat en la seva joventut durant el període rosa. En un retrat va decidir representar el seu fill dibuixant, potser intentant trobar les sensacions que ell havia sentit també durant la infància com a fill de pintor. Paulo no va conèixer mai els seus avis russos, dels quals, però, rebia correspondència. Van continuar els intercanvis entre les dues famílies, i els Picasso els van prestar suport enviant regularment diners, fins i tot obres del pintor, entre aquestes, un cavall sens dubte proper a un *découpage* realitzat en la mateixa època per al Paulo.

Metamorfosi

L'any 1925 va marcar probablement la presa de consciència de Pablo Picasso de la fi del seu matrimoni amb Olga. A l'abril va viatjar amb ella a Montecarlo per reunir-se amb Sergei Diaghilev i va fer nombrosos dibuixos de ballarins assajant. Aquell viatge va agreujar sens dubte l'amargor d'Olga, que, per raons de salut, havia renunciat alguns anys abans a la seva carrera de ballarina. Des d'aquell moment, i fins a mitjan dècada del 1930, la figura de l'esposa es va metamorfosar en la pintura de Picasso. El 1929, al *Gran nu en una butaca vermella*, Olga no era més que dolor, una forma tova i monstruosa, la violència expressiva de la qual reflecteix la naturalesa de la profunda crisi que travessava aleshores la parella. El 1931 ja era clarament una altra dona la que ocupava la butaca vermella. El rostre encara no és gaire definit, esborrat en part, però la rodonesa i la sensualitat de les formes del cos no deixa cap dubte sobre l'existència d'una nova musa en l'obra de l'artista.

A la pantalla

Com a contrapunt de les representacions d'Olga en l'obra pintada, dibuixada o gravada, les pel·lícules filmades per la parella en la seva vida privada —al seu pis de la Rue La Boétie, de vacances a Dinard, Canes i Juan-les-Pins o al parc de Boisgeloup— revelen una altra faceta de la senyora Picasso: hi descobrim una dona en moviment, extravertida i riallera, que capta la llum i busca seduir la càmera. Aquesta faceta d'Olga que ens mostra aquí Pablo Picasso és el costat secret, més lliure i espontani, de la vida íntima d'un artista visiblement seduït per la màgia de la imatge en moviment i les seves possibilitats dramàtiques. Independentment de la finalitat d'aquests documents, les pel·lícules eren, a principis de la dècada del 1930, el suport per a una posada en escena en què Olga adquiria protagonisme i semblava trobar de nou i de bon grat un cert gust per la comèdia.

Banyistes

El 1927, Pablo Picasso coneix Marie-Thérèse Walter, amb la qual inicia una relació clandestina, fet que accentua encara més la crisi que travessava el matrimoni. Malgrat que, sobretot amb motiu de la joventut de Marie-Thérèse, la relació entre els amants es va mantenir en secret, aquesta va repercutir de manera explícita en la pintura de Picasso. Si Olga apareixia implícitament en nombroses figures d'inspiració surrealista, sovint inquietants i brutals, Marie-Thérèse va inspirar una sèrie de banyistes pintades a Dinard, una petita estació balneària bretona on la família —i Marie-Thérèse de manera clandestina— van passar unes setmanes el 1928 i 1929. Mentre que Olga apareix representada en tons apagats i grisencs, amb formes pesants i afilades, Marie-Thérèse respon a una paleta més fresca i les seves postures són més lleugeres, sovint més eròtiques, cosa que posa de manifest tota l'energia i la felicitat que inspiraven l'artista.

Circ

El circ i els saltimbanquis, temes principals del període rosa, van reaparèixer en l'obra de Pablo Picasso a principis de la dècada del 1920 i, més endavant, en la del 1930. Probablement revifada pel naixement de Paulo, la representació del circ el 1922, que des del 1905 estava associada al cicle de la paternitat d'Arlequí (*alter ego* de l'artista), va continuar donant lloc a una àmplia iconografia del món de l'espectacle. No era tant l'escena el que interessava Picasso, sinó més aviat allò que l'envoltava, la vida errant, marginal, amb aquestes dones que donen el pit, aquests funàmbuls descansant i aquestes figures que es pentinen. Com ja havia fet abans, Picasso va seguir barrejant les fonts de la Commedia dell'Arte amb el món del circ, i va traslladar la seva vida privada al registre del teatre. El 1930 van ser les proeses acrobàtiques i les llibertats anatòmiques que aquestes permeten allò que va cridar l'atenció de l'artista.

Taller

Amb una escriptura pictòrica unitària totalment en arabesc, *El pintor i la model* proposa una visió del taller en la qual l'artista, la model i el quadre estan indissociablement lligats i són interdependents. Passava el mateix en la realitat. Olga va ser omnipresent en els retrats del període anomenat clàssic, i encara que el seu rostre va deixar a poc a poc d'aparèixer en la pintura de Pablo Picasso després del 1925, no va arribar mai a desaparèixer del tot de la seva obra. La seva imatge idealitzada i melancòlica va deixar pas a unes representacions femenines radicalment deformades, sovint amb actituds violentes o agressives. Olga va

assaltar veritablement la pintura de Picasso i va envair l'espai del taller, considerat per ell com un refugi. La seva imatge es va transformar en la d'una dona amenaçadora, monstruosa, amb un nas punxegut com un punyal, mostrant totes les dents. En algunes de les teles i dibuixos cobreix fins i tot l'autoretrat de perfil de Picasso, una manifestació de la influència que seguia exercint en l'home i en l'artista. *El bes* del 1931, que reuneix una figura amb els ulls tancats, abandonada, i un personatge amb una mirada que es desvia, és el símbol del declivi i de l'ambigüitat d'aquella relació amorosa que canibalitzava els vincles de la parella.

Crucifixions i *corridas*

La *corrida* de toros i la crucifixió, temàtiques potents i centrals en l'obra de Pablo Picasso a l'inici de la dècada del 1930, van estar, més enllà de la seva simbologia pròpia, íntimament lligades a la vida personal de l'artista. En la dona torero hi podem reconèixer de manera particular el rostre de Marie-Thérèse Walter, mentre que algunes formes orgàniques i d'aspecte amenaçador de la crucifixió s'acosten, pel seu tractament estilístic, a les representacions d'Olga d'aquesta mateixa època, en especial a algunes de les banyistes d'aspecte inorgànic. La *corrida*, reduïda de vegades a la lluita entre el toro i el cavall, sense incloure-hi el torero, reforça la violència de l'enfrontament entre dues entitats que, per extensió, es poden interpretar com el masculí i el femení, Pablo i Olga. Un cop més, Picasso es va impregnar d'una iconografia tradicional per versionar-la a través del prisma de la seva història personal. La seva vida íntima va influir en el seu treball i va donar a les seves obres una dimensió tràgica que és, alhora, el reflex d'una època històrica convulsa i d'una experiència conjugal que vivia cada cop més com una prova dolorosa, de la qual les *corridas* i les crucifixions són commovedores metàfores.

Eros i Tánatos

Figura per excel·lència de la unió dels impulsos de vida i de mort, el Minotaure, nou *alter ego* de Pablo Picasso, simbolitza la complexitat i l'ambivalència de les relacions que mantenia l'artista amb les dones a l'inici de la dècada del 1930. Picasso, dividit entre la seva passió per Marie-Thérèse Walter, que va donar a llum una nena (Maya) el setembre del 1935, i el seu deure d'espòs amb Olga, va traslladar la seva història personal a la mitologia antiga. Va encarnar la violència de les relacions amoroses i l'ímpetu del desig en representacions de rapt i en escenes inspirades per una antiguitat dionisiaca. Picasso va arribar fins i tot a crear la seva pròpia mitologia personal, fusió de diverses fonts iconogràfiques (*corrida*, crucifixió i Minotaure) en la cèlebre obra *La minotauremàquia*, una faula tràgica que cristal·litza la crisi profunda que vivia en aquest moment i que es va traduir en una interrupció temporal de la seva pintura el 1935. A partir d'aquest any, que va marcar la separació definitiva dels esposos, la presència d'Olga en la seva obra es va fer més discreta i assossegada, reflex de la soledat i del sofriment d'una dona que seguiria escrivint a diari a l'home que —als ulls de la llei— continuaria sent el seu marit fins a la seva mort, el 1955.

CRONOLOGIA

17 de juny de 1891	Olga neix a Nezhin (ciutat de l'antic Imperi rus coneguda actualment com a Nizhyn), fruit de la unió entre el coronel Stepan Khokhlov i Lidia Khokhlova. Els fills del matrimoni són Vladimir, Olga, Nina, Nikolai i Ievgueni. La família, d'origen ucraïnès, es va traslladar en una data desconeguda a Petrograd (Sant Petersburg), i posteriorment, el 1910, a la regió de Kars.
1911	Olga entra a la companyia dels Ballets Russos i viatja per Europa i els Estats Units.
Febrer del 1917	Esclata la Revolució Russa. Abdicació del tsar Nicolau II i formació d'un govern provisional. Pablo Picasso i Jean Cocteau es reuneixen a Roma amb els Ballets Russos per treballar en el ballet <i>Parade</i> . Trobada d'Olga i Picasso. L'espectacle s'estrena a París, al Théâtre du Châtelet, el 18 de maig. Picasso viatja amb la companyia a Barcelona a la tardor.
Octubre del 1917	Derrocament del Govern provisional pels bolxevics. El pare d'Olga i dos dels seus germans s'uneixen a l'Exèrcit Blanc contrarevolucionari que es forma al sud. Pèrdua de contacte amb la família.
Principis del 1918	Olga sofreix una lesió a la cama que l'aparta temporalment dels escenaris.
12 de juliol de 1918	Olga i Picasso contrauen matrimoni a l'església ortodoxa russa de la Rue Daru a París. Lluna de mel a Biarritz, a La Mimoseiraie, la vila d'Eugenia Errázuriz.
Novembre del 1918	El jove matrimoni s'instal·la al número 23 de la Rue La Boétie, no gaire lluny de la galeria de Paul Rosenberg, marxant de Picasso.
Maig-juliol del 1919	Estada a Londres per treballar en els decorats i el vestuari del ballet <i>El sombrero de tres picos</i> , amb música de Manuel de Falla. Després d'una breu reincorporació, Olga abandona la companyia dels Ballets Russos i posa punt final a la seva carrera com a ballarina.
Setembre-desembre del 1919	Derrota de l'Exèrcit Blanc del sud de Rússia. El pare de l'Olga i els seus dos germans enrolats estan desapareguts. Possiblement, Stepan mor a causa del tifus al desembre, encara que la família no arribarà a rebre'n mai la confirmació.
1920	Represa del contacte amb la família. Olga sap que el seu germà petit, Ievgueni, va morir el setembre del 1917, i que la seva mare i la seva germana viuen amb grans dificultats a Tiflis (Geòrgia). El seu germà Nikolai, com altres milers de russos, resideix com a exiliat a Sèrbia.
15 de maig de 1920	Estrena del ballet <i>Pulcinella</i> a l'Òpera de París, amb música de Igor Stravinsky basada en Pergolesi.
4 de febrer de 1921	Neix Paulo Picasso, primer i únic fill de la parella
Abril del 1921	Primera monografia dedicada a Picasso, escrita per Maurice Raynal.
22 de maig de 1921	Primera representació del ballet <i>Cuadro flamenco</i> al Théâtre de la Gaîté-Lyrique de París, amb música tradicional adaptada per Manuel de Falla.
Principi del 1922	Olga segueix la pista de Nikolai a Sèrbia i utilitza els seus contactes per aconseguir que s'instal·li a Belgrad. Picasso té el projecte de crear un nou teló que substitueixi el de Léon Bakst per a <i>L'après-midi d'un faune</i> , el ballet de Vátslav Nijinski amb música de Claude Debussy.
Estiu del 1923	Estada a Cap-d'Antibes. Trobades amb el comte Étienne de Beaumont i

	amb el pintor nord-americà Gerald Murphy i la seva esposa Sarah.
15 de juny de 1924	Estrena del ballet <i>Mercure</i> al Théâtre de la Cigale de París, amb música d'Erik Satie.
20 de juny de 1924	Estrena del ballet <i>Le train bleu</i> al Théâtre des Champs-Élysées de París, amb música de Darius Milhaud.
Tardor del 1924	Convençut per André Breton, el dissenyador de moda i col·leccionista Jacques Doucet adquireix el quadre <i>Demoiselles d'Avignon</i> per 25.000 francs.
Gener del 1925	Primera crisi cardíaca de la mare d'Olga, Lidia. Consideren seriosament de reunir-se.
Estiu del 1925	Estada a Montecarlo, durant la temporada dels Ballets Russos, i a Juan-les-Pins.
Gener del 1927	Picasso coneix Marie-Thérèse Walter, que aleshores té 17 anys.
Juliol del 1927	Nou atac cardíac de Lidia. El seu estat és crític. Mor el 23 d'agost de 1927.
1 de gener de 1928	El tema del Minotaure apareix per primera vegada en l'obra de Picasso.
Estiu del 1928	Estada familiar a Dinard, ja aleshores amb la presència clandestina de Marie-Thérèse.
A partir del 1929	La relació d'Olga i la seva família sembla cada cop més distant.
Juny del 1930	Picasso compra el castell de Boisgeloup, prop de Gisors, on instal·la un taller d'escultura.
Tardor del 1930	Marie-Thérèse s'instal·la al número 44 de la Rue La Boétie.
Estiu-tardor del 1932	Primera retrospectiva de l'obra de Picasso a París, a la Galerie Georges Petit i, posteriorment, a Zuric, a la Kunsthaus.
1932	Christian Zervos publica el primer dels 33 toms del seu catàleg raonat sobre Picasso.
Abril del 1935 - abril del 1936	Picasso deixa de pintar i comença a escriure.
Juny del 1935	Separació d'Olga, que des d'aquest moment viurà d'hotel en hotel.
Juliol del 1935	Picasso convida el seu amic Jaume Sabartés a dur la gestió dels seus afers. Passa l'estiu a París i a Boisgeloup.
5 de setembre de 1935	Neix la filla de Picasso i Marie-Thérèse Walter, María de la Concepció, que anomenen Maya.
Novembre de 1935	Sabartés passa a ser el secretari particular de Picasso.
Tardor del 1936	Picasso ha de cedir el castell de Boisgeloup a Olga, que només hi resideix ocasionalment. Ambroise Vollard posa a disposició de l'artista un nou taller a Le Tremblay-sur-Mauldre, on el pintor s'instal·la amb Marie-Thérèse i Maya.
Dècada del 1940	Deixant de banda algun període de tranquil·litat, la relació entre Olga i Picasso és en general difícil. Fins al final de la seva vida, Olga escriurà gairebé cada dia al pintor i, en diferents ocasions, crearà per a ell targetes de felicitació que combinen fotografies de la família.
Principis del 1952	Olga és ingressada en una clínica de Canes, de la qual ja no sortirà.
11 de febrer de 1955	Olga Picasso mor a Canes.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES A L'EXPOSICIÓ

PÚBLIC GENERAL

VISITA COMENTADA

Consulteu els horaris al web

Durada aproximada: 1 h. Preu per persona: 4 €. Capacitat limitada

VISITA AMB CAFÈ TERTÚLIA

25 de juny, 5 de juliol i 10 de setembre, 18 h

Durada aproximada: 2 h. Preu per persona: 6 €. Capacitat limitada

VISITA CONCERTADA PER A GRUPS

Durada aproximada: 1 h. Preu per grup: 70 €

Informació i reserves: rcaixaforummadrid@magmacultura.net / 917 879 606

Màxim, 25 persones/grup

VISITA AMB CAFÈ TERTÚLIA PER A GRUPS

Durada aproximada: 2 h. Preu per grup: 70 €

Informació i reserves: rcaixaforummadrid@magmacultura.net / 917 879 606

PÚBLIC FAMILIAR

VISITA EN FAMÍLIA

Durada aproximada: 1 h. Preu per persona: 3 €. Capacitat limitada

UN BALLET D'AVANTGUARDA +5

Espai familiar i educatiu dins l'exposició en el qual es convida les persones assistents a explorar de manera lliure i creativa. Creació d'un ballet d'avantguarda per unir el món de la ballarina Olga Picasso amb la pintura avantguardista.

ACTIVITATS EDUCATIVES D'ESTIU

Del 24 de juny al 6 de setembre

VISITA TALLER: EL BAGUL D'OLGA

De 4 a 12 anys. Durada aproximada: 90 min. Preu per grup: 25 €

Informació i reserves: rcaixaforummadrid@magmacultura.net / 917 879 606

VISITA COMENTADA

A partir de 12 anys. Durada aproximada: 1 h. Preu per grup: 25 €

Informació i reserves: rcaixaforummadrid@magmacultura.net / 917 879 606

PÚBLIC ESCOLAR **EduCaixa**

Del 9 al 20 de setembre

De dilluns a divendres, horari a convenir. Màxim, 30 alumnes/grup. Preu per grup: 30 €.

Inscripció prèvia: www.educaixa.com

VISITA DINAMITZADA

Nivells: de 2n d'educació infantil a 6è d'educació primària. Durada aproximada: 90 min

VISITA COMENTADA

Nivells: ESO, batxillerat i FPGM. Durada aproximada: 1 h

VISITES EN LENGUA DE SIGNES (LS)*

Grups d'un mínim de 10 persones. Cal inscriure-s'hi amb antelació a través del correu electrònic.